



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทย กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อมวลชนซึ่งเป็นผลิตผลจากความพยายามของมนุษย์ ในการที่จะสื่อสารไปสู่คนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อสนองความต้องการที่จะได้มา อันเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน ในการแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ สื่อมวลชนจึงเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรทัศน์ ที่มีความสำคัญไม่แพ้สื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เนื่องจากประสบความสำเร็จในการได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวางมากขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยคุณลักษณะที่เราเห็นภาพที่เคลื่อนไหวได้เหมือนภาพยนตร์ ได้ยินเสียงเหมือนวิทยุ ได้เห็นตัวอักษรต่าง ๆ แทนหนังสือพิมพ์ (รัญจวน มีนประดิษฐ์, 2513 : 4) จากลักษณะพิเศษนี้ ทำให้เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในเด็กและผู้ใหญ่หรือบุคคลทุกวัย ดังนั้นจำนวนในการมีโทรทัศน์ไว้ในครอบครองเพิ่มขึ้น อย่างเช่นจากรายงานผลการสำรวจเครื่องรับโทรทัศน์ในครอบครัวของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2529 มีเครื่องรับโทรทัศน์ถึง 1,124,000 เครื่อง จากจำนวนครัวเรือนซึ่งมีประมาณ 1,276,000 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 80.0 และจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2532 จากรายงานการสำรวจเกี่ยวกับสื่อมวลชนพบว่า มีจำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ 1,279,700 เครื่อง จากจำนวนครัวเรือน 1,326,200 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 96.50 และแนวโน้มในอนาคตของการมีเครื่องรับโทรทัศน์ของชาวกรุงเทพมหานครยิ่งเพิ่มมากขึ้น จากที่เคยมีเครื่องรับ 1 เครื่องต่อ 1 ครัวเรือน มาเป็นมีมากกว่า 1 เครื่อง ต่อ 1 ครัวเรือน จึงทำให้กล่าวได้ว่า โทรทัศน์ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้คนสมัยนี้ จากคำกล่าวของอบาวันเดเดอร์ (Aboundader) และฮัทชินสัน (Hutchinson) ในปี ค.ศ. 1986 กล่าวไว้ว่า

"ถัดจากการนอนหลับและทำงาน คนอเมริกันใช้เวลาส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์ และเป็นที่เห็นได้ชัดว่า การดูโทรทัศน์เป็นกิจกรรมทางสังคมที่ซึมซาบแพร่หลาย ในประเทศอื่นด้วยเช่นเดี๋ยวกัน

โทรทัศนเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมันนำข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันมาเสนอต่อพวกเราเร็วกว่านิยายสารหรือหนังสือพิมพ์ และมันทำอย่างนั้นในรูปที่น่าสนใจต่อสายตาเป็นอย่างมากยิ่งในลักษณะของภาพยนตร์เคลื่อนไหว" (Aboundader and Hutchinson, 1986:112)

ขณะนี้สังคมไทย ก็เป็นลักษณะเช่นเดียวกับในอเมริกา เพราะโทรทัศนได้รับความสนใจจากประชาชนทุกระดับ เนื่องจากสามารถสร้างความรู้สึกทางอารมณ์ และให้สาระเป็นอย่างดี จากคุณสมบัติของโทรทัศน คือ การได้เห็น ได้ยิน ที่สามารถถูกใช้ควบคู่กันไปในารับสาร มีความรวดเร็วในการส่งสารต่อผู้ชมได้เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่ในที่ห่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถเก็บรักษาไว้ได้ในอนาคต และพบว่าโทรทัศนจะมีลักษณะที่สามารถสื่อให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย จากความละเอียดของเนื้อหาที่เสนอภาพที่เคลื่อนไหว ได้ยินเสียง ผู้รับก็ไม่ต้องคิดอะไรเลย จึงมีอัตราชมมากกว่าสื่อชนิดอื่น เพราะทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดอารมณ์จากแสง สี เสียง ซึ่งเป็นตัวประกอบที่สำคัญของโทรทัศน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526:89-90) เมื่อเป็นเช่นนี้ โทรทัศนจึงได้เข้าไปเป็นองค์ประกอบในครอบครัว และสังคม นักมานุษยวิทยา ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งของอเมริกา คือ มากาเรต มีด ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับโทรทัศนที่มีบทบาทในปัจจุบันว่าเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมาก สามารถที่จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงในสังคม สร้างความสัมพันธ์ของผู้คน หรือสามารถสร้างภาพลวงให้สมาชิกของสังคมที่อยู่ห่างไกลความเป็นจริง และถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เคลื่อนไหวต่าง ๆ (คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525 : 13-4) เพื่อให้เกิดความรู้ ความสำนึกต่าง ๆ และการให้ความบันเทิงแก่ผู้คนทั่วไป (รัฐจวน มีนประดิษฐ์, 2513 : 4) นอกจากนี้โทรทัศนได้กลายมาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก ๆ แทนพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่สามารถดึงดูคนตัวเล็ก ๆ ทั้งหลายให้อยู่หน้าจอที่ละลาน ๆ จนพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ไม่ต้องเป็นห่วงว่าเด็กจะมั่วกวนให้พาไปเที่ยว เล่านิทาน ซึ่งทำให้เราพบว่าเด็กที่โตขึ้นมาอย่างปราศจากความเอาใจใส่ของพ่อแม่ที่เติบโตมาจากการได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชน ได้สร้างความก้าวร้าวและการลอกเลียนแบบโดยปราศจากความคิดเห็นของตนเอง และขณะเดียวกันโทรทัศนได้เข้าแข่งเวลาของครอบครัว เวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งการที่โทรทัศนได้เข้ามามีบทบาทในครอบครัว แล้วมันจะทดแทนความรักความอบอุ่นในครอบครัวได้แท้จริงหรือ และกิจกรรมที่ผู้คนมักกระทำกันในปัจจุบันช่วงเวลา 24 ชั่วโมง ก็คือ การดูโทรทัศน ทำให้ต้องมีการพิจารณาตามมาว่าจากการดูโทรทัศนของผู้ชมมีผลอย่างไร แม้ว่าโทรทัศนจะให้คุณค่าแต่ก็ให้ผลกระทบต้อปัจเจกบุคคล สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการเจริญเติบโตของเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงไป ทั้งโดยทาง

ตรง และทางอ้อม ที่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คน หรือแม้แต่การโฆษณาสินค้าใน โทรทัศน์ที่มีผลต่อการบริโภคของผู้คน นอกจากนี้มีผลต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม ใน ครอบครัว เช่น จากการศึกษาที่โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็ก ทำให้เด็กชายอายุ 13 ปี ในแคลิฟอร์เนีย ได้ยิงตัวเขาหลังจากบิดานำโทรทัศน์ออกไปจากที่ห้องของเขา และเขียนโน้ตไว้ว่า "เขาจะอยู่ ไม่ได้แม้วันที่เดียว ถ้าขาดโทรทัศน์" (Liebert and Sprafkin, 1988:10) ซึ่งเช่นเดียวกับผลงานวิจัยเรื่อง "บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร" โดย สัญญา สัญญาวัฒน์ และ สุภัตรา เพชรมณี ในปีพ.ศ. 2526 สรุปได้ว่า ถ้าโทรทัศน์ในบ้านชำรุด จะทำให้สมาชิกในครอบครัว จะรู้สึกหงุดหงิด เหงา ต้องรีบนำไปซ่อมทันที ดังนั้นโทรทัศน์ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้คน จึงได้เริ่มมีการศึกษาผลกระทบของโทรทัศน์ต่อปัจเจกบุคคลและสังคมในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งสังคมวิทยาด้วย ว่ามีผลกระทบอย่างไร ในด้านใดบ้างต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และการเสนอรายการต่าง ๆ ทางสถานีแต่ละช่องมีคุณภาพหรือไม่ เพราะรายการโทรทัศน์ที่ไม่มีคุณภาพ มันจะส่งผลในทางลบต่อความรู้ ความคิด และพฤติกรรม ทำให้เกิดปัญหาสังคมได้

ดังนั้น โทรทัศน์จึงมีความสำคัญต่อสังคมและปัจเจกบุคคล ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากขณะนี้ทางสถานีต่าง ๆ มีการขยายเวลาในการออกอากาศเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ชมสามารถที่จะเลือกชมรายการได้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้แนวโน้มของนโยบายที่ขยายเครือข่ายโทรทัศน์เสรี เพราะฉะนั้นถ้าการเสนอรายการโทรทัศน์ขาดคุณภาพก็จะส่งผลต่อสังคมส่วนรวมได้ จากการศึกษาที่โทรทัศน์ได้เข้ามามีความสำคัญต่อสังคมไทย เกือบได้ว่าเป็นสถาบันหนึ่งในปัจจุบันนี้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ในเรื่องนี้อย่างทุกแง่มุม ตั้งแต่ต้นนโยบาย ผลกระทบที่มีต่อผู้ดูอย่างละเอียด เพื่อจะได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างโทรทัศน์กับสังคม บุคคลได้ศึกษาในด้านนโยบายต่าง ๆ และการมีรายการที่มีคุณภาพในอนาคต เพื่อป้องกันปัญหาทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้มีการศึกษา สรรวจผลงานวิจัย และจากปัญหาที่สนใจ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

การสำรวจเอกสารและผลงานวิจัย

ทัศนีย์ ช่างสมาน เรื่อง "การชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร" พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาสภาพของรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันว่า มีส่วนให้การศึกษาแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด สรุปได้ว่า สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ

จัดรายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทส่งเสริมความรู้ทุกสถานี แต่จัดในอัตราส่วนที่ไม่เท่าเทียมกัน ตลอดระยะเวลา 3 เดือนที่ทำการวิจัย สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 จัดรายการส่งเสริมความรู้มากกว่าสถานีอื่น คือ เฉลี่ยประมาณ 12% ของรายการโทรทัศน์ทั้งหมด และสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 3 จัดรายการส่งเสริมความรู้น้อยกว่าสถานีอื่น คือ เฉลี่ยประมาณ 0.613 % ของรายการโทรทัศน์ทั้งหมด ซึ่งอัตราในการจัดรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาของทั้งสองสถานีนี้เป็นอัตราส่วนที่ไม่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ช่วงเวลาในการจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ยังเป็นช่วงเวลาที่ไมเหมาะสม คือ เป็นช่วงที่ประชาชนมีโอกาสรับชมโทรทัศน์น้อยที่สุด (16.00 - 18.00 น.)

ชลิธา คำวิหิตสมกุล ได้ศึกษาเรื่อง "คุณค่าทางการศึกษาของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อแม่บ้าน" พ.ศ.: 2514 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบปริมาณของรายการต่าง ๆ ที่สถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 จัดขึ้น ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2514 พบว่ารายการที่สถานีทั้ง 4 แห่ง จัดมากที่สุด คือ รายการภาพยนตร์บันเทิง รายการที่ออกอากาศน้อยที่สุดของสถานีทั้ง 4 แห่ง คือ

- สถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 4 ออกอากาศรายการความรู้ทางวิทยาศาสตร์น้อยที่สุด
- สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ออกอากาศรายการพิเศษในโอกาสต่าง ๆ น้อยที่สุด
- สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 9 ออกอากาศรายการภาพยนตร์สารคดีน้อยที่สุด
- สถานีโทรทัศน์สี่ช่อง 3 ออกอากาศรายการสุขภาพจิตและอนามัยน้อยที่สุด

รายการที่สถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ไม่ได้ออกอากาศเลยในเดือนมกราคม พ.ศ. 2514 ได้แก่ รายการกีฬาที่มอบหมายสำหรับประชาชน ซึ่งเป็นรายการที่เคยออกอากาศทางสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 4 และสถานีไทยโทรทัศน์สี่ช่อง 3

จะเห็นได้ว่าจากผลงานวิจัยที่ได้สำรวจมา ยังมีได้มีการศึกษาในนโยบายที่รัฐได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ และศึกษาว่าวัตถุประสงค์ของแต่ละสถานีเป็นอย่างไร มีหรือไม่ แต่จะเป็นการศึกษาว่ารายการที่ทางสถานีจัดให้มัน มีรายการอะไรมากน้อยเพียงใด จึงทำให้มีความสนใจว่าในการจัดรายการโทรทัศน์ให้เสนอต่อผู้ดูนั้น มีวัตถุประสงค์ของการจัดรายการโทรทัศน์หรือไม่ ถ้ามี ๆ วัตถุประสงค์อะไรบ้าง และให้อันดับความสำคัญก่อนหลังอย่างไร นอกจากนี้เมื่อแต่ละสถานีมีวัตถุประสงค์ของตัวเอง แล้วมีความสอดคล้องกับที่รัฐได้กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อแต่ละสถานีดำเนินงานได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่ตัวเองได้ตั้งไว้หรือไม่ เป็นวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 ห้ามลำดับ

นิภา กอสิริ ได้ศึกษาเรื่อง "อิทธิพลโทรทัศน์ต่อการศึกษา" พ.ศ. 2502 เพื่อศึกษาว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 หรือไม่ พบว่านักเรียน จำนวนร้อยละ 77.50 ให้คำตอบว่า โทรทัศน์ให้ความรู้รอบตัวได้อย่างดี และผลเสียประการแรกที่นักเรียนให้คำตอบก็คือ ทำให้สุขภาพทรุดโทรมและอดนอน

สมพงษ์ แดงตาต ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้ปกครองในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก" พ.ศ. 2519 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของประโยชน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กในด้านการศึกษาและบุคลิกภาพ สรุปข้อค้นพบได้ว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลทำให้เด็กเลียนแบบหรือเอาอย่างมากที่สุดแต่โทรทัศน์ก็ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กทางด้านการศึกษาและบุคลิกภาพ คือ ทำให้รู้จัก แสดงความคิดเห็นการวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้การเรียนดีขึ้นด้วย

ทัศนีย์ อาสมาน ได้ศึกษาเรื่อง "การชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชน พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำรวจรายการโทรทัศน์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามีประโยชน์ในการส่งเสริมการศึกษานอกกระบบเพียงใด โดยการเปรียบเทียบปริมาณของรายการโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในเดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม จากการบินทักเวลาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ และศึกษาความสนใจของผู้ชมรายการโทรทัศน์ พบว่า ประชาชนเห็นประโยชน์ของการชมรายการโทรทัศน์ว่า นอกจากจะได้ความเพลิดเพลินแล้วยังทำให้เป็นคนทันต่อเหตุการณ์และมีความรู้รอบตัวในด้านต่าง ๆ มากขึ้น และในการเลือกชมโทรทัศน์แต่ละครั้งนั้น ประชาชนเลือกชมโดยให้เหตุผลที่ว่า ดูรายการที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนาน และดูรายการที่ให้ความรู้หรือมีประโยชน์เป็นเหตุผลในการตัดสินใจ และประชาชนมีความคิดเห็นว่า รายการความรู้หรือสารคดีที่จัดอยู่ในปัจจุบันมีคุณภาพและปริมาณปานกลาง สถานีโทรทัศน์ควรจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และต้องการรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ ร่องลงมา คือ ส่งเสริมศีลธรรมและให้ความบันเทิง

จากผลงานวิจัยที่ได้สำรวจและนำมาศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาถึงประโยชน์ที่ผู้ชมได้รับจากการดูรายการโทรทัศน์ แต่ยังไม่ได้มีการศึกษาว่าจากวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้ ผู้ดูได้รับจริง ๆ ในด้านต่าง ๆ นั้น ขนาดไหน อย่างไร เพราะจะได้ทราบถึงการนำเสนอรายการโทรทัศน์จะมีผลต่อคนดูและสังคมด้วย จึงได้ศึกษาปัญหานี้เป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

รัฐจวน มีนประดิษฐ์ ได้ศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายซึ่งมาจากรอบปรั้วที่มีฐานะแตกต่างกัน" พ.ศ. 2513 เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างของความสนใจที่มีต่อการเลือกชมรายการโทรทัศน์ สรุปได้ดังนี้

1. รายการโทรทัศน์ที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ ภาพยนตร์บันเทิง นักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะชอบภาพยนตร์ฝรั่งมากที่สุด ทั้งชายและหญิง ส่วนนักเรียนโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ชอบภาพยนตร์ไทยมากที่สุดทั้งชายและหญิง

2. รายการเพลงที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ นักเรียนโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักเรียนชายชอบเพลงสากล นักเรียนหญิงชอบเพลงไทยสากล นักเรียนโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ทั้งชายและหญิงจะชอบเพลงลูกทุ่ง มากที่สุด

3. ประเภทของภาพยนตร์ที่นักเรียนชอบ คือ นักเรียนโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชอบภาพยนตร์การ์ตูน นักเรียนหญิงชอบภาพยนตร์สืบสวน ลึกลับ จารกรรม และอาชญากรรม เหมือนกับนักเรียนหญิงโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์นักเรียนโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ชอบภาพยนตร์สงครามมากที่สุด

4. ประเภทของละครทางวิทยุโทรทัศน์ ปรากฏว่า นักเรียนชอบเหมือนกันหมด คือชอบประเภทตลกขบขันมากที่สุด

บึงอร หิรัญรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง "ความนิยมของเด็กวัยรุ่นต่อโปรแกรมการศึกษาทางโทรทัศน์" พ.ศ. 2516 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความนิยมของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของสถานีโทรทัศน์ ช่อง 4, 12, 7 ขาวดำ และช่อง 3 และ 9 สี มีข้อค้นพบดังนี้

1. รายการข่าวที่วัยรุ่นชายชมบ่อยที่สุด คือ ข่าวกีฬา ส่วนวัยรุ่นหญิงชมข่าวในประเทศบ่อยที่สุด ทั้งวัยรุ่นชายและหญิง ชมข่าวต่างประเทศรองลงมา รายการข่าวที่วัยรุ่นชายและหญิงชมน้อยที่สุดคือ ข่าวจากสหรัฐอเมริกา

2. ประเภทสารคดี รายการท่องเที่ยว เป็นรายการที่วัยรุ่นชายชมบ่อยที่สุด รองลงมาคือ สารคดีชีวิตสัตว์มหัศจรรย์ ส่วนที่น้อยที่สุด คือ สารานุกรมทางอากาศ

3. ประเภทความรู้ ทางด้านภาษา วัยรุ่นทั้ง 2 ชมรายการเกมคนใบ้ บ่อยที่สุด รองลงมา คือ การสอนภาษาอังกฤษ และที่ชมน้อยที่สุด คือ รายการภาษาฝรั่งเศส

4. ประเภทศิลปะ และวัฒนธรรม วัยรุ่นชายและหญิงมีการชมรายการประเภทนี้บ่อย และที่ชมน้อยที่สุดสำหรับวัยรุ่นชาย คือ วรรณศิลป์ปริทรรศน์ ส่วนวัยรุ่นหญิง คือ คนธรรมดา

5. ประเภทสุขภาพอนามัย วิจารณ์ชายและหญิง ชมน้อยที่สุดคือรายการสุขภาพประชาชน

6. ประเภทศาสนาและศีลธรรม วิจารณ์ชายชมรายการธรรมเทศนาน้อยที่สุด วิจารณ์หญิงชมรายการ พุทธประวัติ น้อยที่สุด

นพรัตน์ ศรีประทุม ได้ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์ความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์" พ.ศ. 2512 เพื่อที่จะศึกษาถึงลักษณะการดูโทรทัศน์ของนิสิต สรุปข้อค้นพบได้ดังนี้

1. ประเภทข่าว นิสิตชายชอบรายการข่าวต่างแดนมากที่สุด ส่วนนิสิตหญิงชอบชมรายการข่าวต่างประเทศมากที่สุด รองลงมาของนิสิตชายและหญิง ชอบชมข่าวในประเทศ ส่วนข่าวธุรกิจชมน้อยที่สุด

2. ประเภทธรรมหรือศาสนาต่าง ๆ นิสิตชอบพิภพมัจจุราชมากที่สุด รองลงมา นิสิตชายสนใจดูรายการพุทธประวัติ นิสิตหญิงสนใจรายการนิทานชาดก

3. รายการเพื่อกุลสตรี นิสิตชายและหญิง ดูมากที่สุด คือ การปรุงอาหาร รองลงมา คือ รายการประดิษฐ์สิ่งของ เครื่องใช้ในบ้าน

4. รายการแฟชั่น นิสิตชายและหญิง ชมรายการแสดงแบบเสื้อผ้ามากที่สุด รองลงมา นิสิตชายชมรายการแสดงเครื่องประดับ นิสิตหญิงชมรายการแสดงทรงผม

5. รายการอภิปราย นิสิตชายและหญิง ชมรายการอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ทั่ว ๆ ไปมากที่สุด รองลงมา ชมรายการ การอภิปรายเกี่ยวกับความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ

6. รายการสุขภาพอนามัย นิสิตชายชมรายการสุขภาพจิตของคนในวัยต่าง ๆ มากที่สุด

7. รายการดนตรีและเพลง นิสิตชายชมรายการดนตรีไทยสากลมากที่สุด นิสิตหญิงชมรายการดนตรีสากลมากที่สุด รองลงมา นิสิตชายชมดนตรีสากล นิสิตหญิงชมรายการดนตรีไทย

8. รายการภาษาและวรรณคดี นิสิตชายชมรายการวรรณคดี ของชาติต่าง ๆ มากที่สุด นิสิตหญิงชมรายการตอบปัญหาภาษาไทย และภาษาอื่น ๆ มากที่สุด

9. รายการวิทยาศาสตร์ นิสิตชมรายการภาพยนตร์ข่าวหรือสารคดีเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมา คือรายการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์

10. รายการสารคดี นิสิตชมรายการสารคดีการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา คือ สารคดีเกี่ยวกับความรู้ทั่ว ๆ ไป

11. รายการละคร นิสิตชอบชมรายการประเภทลิเกลิ้น สืบสวน จารกรรม ชาติพยากรรม มากที่สุด รองลงมา นิสิตชาย ชอบละครประเภทตลกขบขัน นิสิตหญิงชมรายการละครอิงประวัติศาสตร์

นิรุต สุพรรณชาติ ได้ศึกษาเรื่อง "ความต้องการรายการโทรทัศน์สำหรับการศึกษาของประชาชนในภาคเหนือ" พ.ศ. 2519 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ความต้องการ ความสนใจ และความคิดเห็นของประชาชนในภาคเหนือเกี่ยวกับการชมรายการโทรทัศน์ ประโยชน์และความรู้ที่ได้รับจากการชม รวมถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดรายการโทรทัศน์ พบว่าประชาชนในภาคเหนือชอบชมรายการข่าว รายการความรู้หรือสารคดี และรายการบันเทิง อยู่ในระดับมาก แต่รายการบันเทิงประชาชนชอบชมสูงกว่ารายการประเภทอื่น ๆ สำหรับรายการโฆษณาสินค้าประชาชนชมน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาความชอบชมรายการโทรทัศน์ของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา จะเห็นว่า ความชอบชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ไม่มีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด

ปฏิพัทธ์ กระแสนันท์ ได้ศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของภาพยนตร์โทรทัศน์ต่อพฤติกรรมเด็กวัยรุ่น" พ.ศ. 2509 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าเด็กวัยรุ่นแต่ละเพศสนใจภาพยนตร์โทรทัศน์ประเภทใด สรุปข้อค้นพบได้ว่า รายการที่เด็กวัยรุ่นชายชอบดูมากที่สุด คือ รายการทาสีปัญหา และรายการภาพยนตร์บันเทิง รายการวิทยาศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา ส่วนรายการที่ชอบดูปานกลาง ได้แก่ รายการภาพยนตร์การ์ตูน รายการสอนภาษาอังกฤษ รายการอภิปรายโต้วาที รายการข่าวกีฬา ข่าวในประเทศและนอกประเทศ ภาพยนตร์สารคดี ละคร

รายการที่เด็กวัยรุ่นหญิงชมมากที่สุด ได้แก่ ภาพยนตร์บันเทิง รายการทาสีปัญหา รายการดนตรี ส่วนรายการอื่น ๆ ชอบดูปานกลาง ได้แก่ ภาพยนตร์การ์ตูน รายการสอนภาษาอังกฤษ รายการอภิปรายโต้วาที สารคดีแม่บ้านและวรรณคดี รายการวิทยาศาสตร์และธรรมชาติวิทยา ละคร ภาพยนตร์สารคดี

กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้สำรวจเยาวชนในหัวข้อว่า "อิทธิพลของภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์มีต่อเยาวชนไทย" โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ปกครองของเด็กที่มีอายุต่าง ๆ กัน และผู้ปกครองมีอาชีพและฐานะต่างกันด้วย สรุปผลการวิจัยมีดังนี้คือ

- เด็กอายุระหว่าง 6-9 ปี ชอบชมภาพยนตร์การ์ตูน
- เด็กอายุระหว่าง 10-13 ปี ชอบชมภาพยนตร์การ์ตูนและภาพยนตร์ตลกขบขัน
- เด็กอายุระหว่าง 14-17 ปี ไม่ชอบชมภาพยนตร์ประเภทใดเป็นพิเศษ
- เด็กอายุระหว่าง 18-21 ปี ชอบชมโทรทัศน์ประเภทข่าวและสารคดี

สุรัตน์ เมธิกุล ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของนิสิตสื่อสารมวลชนระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับการปรับปรุงรายการโทรทัศน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา" พ.ศ. 2515 มี วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะการชม และความสนใจในรายการโทรทัศน์ของนิสิตสื่อสารมวลชนระดับปริญญาตรี สรุปข้อค้นพบได้ว่า

1. ความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์ในระดับมาก คือ นิสิตชายมีความสนใจรายการข่าวรอบโลกมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ รายการวิเคราะห์ข่าวต่างแดน สรุปข่าวรอบโลกในรอบสัปดาห์ ภาพยนตร์ฝรั่งและการโฆษณาเป็นตัวอักษร คำโฆษณาตามบนรายการขณะที่รายการกำลังดำเนินอยู่ ส่วนนิสิตหญิง สนใจรายการสรุปข่าวรอบโลกในรอบสัปดาห์มากที่สุดเป็นอันดับแรก การโฆษณาเป็นตัวอักษร คำโฆษณาตามบนรายการ ขณะที่รายการกำลังดำเนินอยู่ และรายการดนตรีสากล

2. ความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์ในระดับปานกลาง คือ นิสิตชาย สนใจในรายการพบโลกมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ดนตรี ไทยสากล โทรภาพข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา ดนตรีสากล ข่าวพระราชกรณียกิจ พบแขกผู้มีเกียรติ ท้องแค้นระทึกใจ สองข้างทาง รถไฟ มรดกของไทย ส่วนนิสิตหญิง สนใจในรายการท้องแค้นระทึกใจมากที่สุด อันดับรอง ๆ ลงมา ได้แก่ รายการดนตรีไทยสากล โฆษณาเป็นภาพยนตร์สั้น ๆ รายงานข่าวจากสหรัฐ ปัญหา ینگหลัก โทรภาพข่าวต่างประเทศ วิเคราะห์ข่าวต่างแดน มรดกไทย

3. ความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์ในระดับน้อย คือ นิสิตชายสนใจรายการบันเทิงดารามากที่สุด รองลงมาได้แก่ รายการวรรณศิลป์ปริทรรศน์ ละครสั้นคณะเช่นศรีวิฑดา ภาพยนตร์จีน เสนาปริทรรศน์ ทุกขประทีป นักแสดงรุ่นเยาว์ กีฬาสาธิต ส่วนนิสิตหญิง สนใจรายการดนตรีไทยมากที่สุด อันดับรอง ๆ ต่อมาเป็นรายการสมาคมภาษา และหนังสือกลุ่สตรี "ผู้หญิงใช้ทุนนี้" สารานุกรมทางอากาศ ละครพูดเรื่องสาวแสดงหลายตอนจบ

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเป็นการศึกษาที่เน้นในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยศึกษาที่ตัวแปรเพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจในลักษณะการตามความคิดเห็น เป็นตัวแปรที่ชี้ให้เห็นความสนใจในรายการโทรทัศน์ต่างๆ ซึ่งในการศึกษาของผู้วิจัย เพื่อที่จะอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ทำไมผู้ชมจึงมีความสนใจในการเลือกประเภทรายการโทรทัศน์แตกต่างกันตามประเภทที่ผู้วิจัยได้แยกแยะเป็น 5 ประเภท คือ

1. ประเภทบันเทิง
2. ประเภทข่าว

3. ประเภทความรู้
4. บริการสังคม
5. โฆษณา

ดังนั้น จึงได้ศึกษาในเรื่องนี้เป็นวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาว่าความสนใจในการเลือกชมประเภทของรายการโทรทัศน์แต่ละประเภทของผู้คนนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร ตามตัวแปรเพศ วิชา ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิฐานะ

ศิริรัตน์ เจริญศักดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง "ความสนใจรายการโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดรายการโทรทัศน์ในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้ ความคิดเห็นของนักเรียน นักเรียนชายและหญิง ส่วนมากมีความคิดเห็นว่า ช่วงระยะเวลาออกอากาศของแต่ละรายการที่ทางสถานีโทรทัศน์จัดเสนออยู่นั้น ส่วนมากเกือบทุกรายการเหมาะสมดีแล้ว มีเพียงบางรายการที่ยังไม่เหมาะสม และควรจะปรับปรุงโดยเพิ่มเวลา คือ รายการที่เกี่ยวกับความรู้ทางสาขาวิชาต่าง ๆ อาทิ เช่น รายการสุขภาพจิตและอนามัย นอกจากนี้นักเรียนหญิงยังมีความคิดเห็นว่า ช่วงระยะเวลาของรายการกีฬาของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 2 ช่อง คือ 4, 7 มีมากเกินไป

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ตนได้รับจากรายการโทรทัศน์ นักเรียนชายและหญิง เห็นด้วยมากเกี่ยวกับการชมโทรทัศน์ แล้วช่วยให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้นักเรียนหญิงยังเห็นด้วยมากกับการชมโทรทัศน์ แล้วจะช่วยเสริมความรู้ในวิชาที่เรียน และช่วยให้ความกระตือรือร้นหรือฮึกฮักเห็น

ทัศนีย์ ชาติสมาน ได้ศึกษาเรื่อง "การชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร" พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจ ความคิดเห็น และคุณค่าทางการศึกษานอกระบบที่ประชาชนมีความรู้ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษาได้รับชมรายการโทรทัศน์ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการชมรายการโทรทัศน์ว่า นอกจากจะให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานแล้ว ยังทำให้ เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ได้ความรู้ในด้านต่าง ๆ รอบตัวได้มาก แสดงว่าประชาชนยังเห็นความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน และประชาชนก็รู้จักเลือกชมรายการเพื่อการศึกษาและยังได้วิจารณ์คุณภาพของรายการข่าว และรายการความรู้ในปัจจุบันว่า รายการข่าวมีคุณภาพมาก รายการความรู้หรือสารคดี มีคุณภาพน้อย

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปริมาณของรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา ในปัจจุบันว่า รายการเกี่ยวกับความรู้มีปริมาณปานกลางรายการโฆษณาที่มีปริมาณมากจนค่อนข้างจะมากที่สุด และควรจัดรายการความรู้หรือสารคดีเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาลงงานวิจัยที่ผ่านมา ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของรายการโทรทัศน์ที่เสนอแต่ละประเภทนั้นยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนนัก เป็นการศึกษาคุณภาพของรายการใดที่มีคุณภาพ ซึ่งก็อยู่ในระดับตัวแปร เพศ และระดับการศึกษาว่ามีความคิดเห็นอย่างไร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าตามทัศนคติของผู้มีความคิดเห็นว่ารายการที่เสนอแต่ละประเภท ตามสถานีโทรทัศน์ แต่ละช่องนั้น เป็นรายการที่มีคุณภาพหรือไม่โดยตัวแปรแยกเป็นเพศวัยระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิลำเนาซึ่งมีความแตกต่างกันตามตัวแปร แล้วมีทัศนคติต่อรายการประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันหรือไม่ เป็นวัตถุประสงค์ที่ 5

จะเห็นได้ว่าจากการสำรวจงานวิจัยเพื่อที่จะนำไปสู่ปัญหาการวิจัย ตั้งแต่วัตถุประสงค์ที่ 1 ถึงวัตถุประสงค์ที่ 5 จะเป็นในแนวระดับนโยบายของรัฐในการจัดรายการโทรทัศน์และของสถานี ความคิดเห็นของผู้ชมที่ได้รับชมรายการโทรทัศน์จึงนำไปสู่การศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 6 เกี่ยวกับผลกระทบที่ผู้ชมได้รับ เมื่อรับชมโทรทัศน์เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

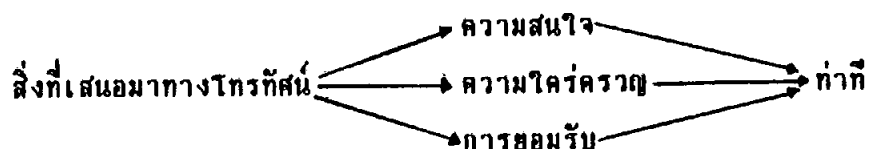
กรอบแนวคิดทั่วไปในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อมวลชนต่อสมาชิกสังคม (สุรพงษ์ โสชนะเสถียร,

2533 : 322)

สื่อมวลชน จะส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน การส่งผลกระทบต่อสังคมต่อปัจเจกบุคคลสามารถส่งผลกระทบได้ทั้งในแง่ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการแสดงออก (Practice) ตามทฤษฎี KPA จะกล่าวถึงเรื่องนี้โดยจะแยกโลกภายในและภายนอกของบุคคลอย่างชัดเจน ซึ่งจะศึกษาความรู้ และทัศนคติไว้ด้วยกัน และแยกศึกษาการแสดงออกพฤติกรรมต่างหาก

ผลกระทบต่อนิยมมวลชนต่อความรู้และทัศนคติ



โทรทัศน์.....ผู้รับ.....สิ่งแวดล้อม

จากแผนภาพ ผลกระทบของสื่อนั้นจะเกิดขึ้นกับสมาชิกของสังคมประกอบด้วย โทรทัศน์ เป็นแหล่งสื่อ สิ่งที่เสนอมาในรายการต่าง ๆ ผู้ชมและสภาพแวดล้อมทางสังคม นอกเหนือจากปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งอาจเกิดจากกระบวนการที่สื่อมาโดยพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)
2. การเพาะโลกทัศน์ (Cultivation analysis)
3. ผลโฆษณา (Advertising impacts)
4. การแพร่สารสนเทศ (Diffusion of information)
5. การจัดวาระสารสนเทศ (Agenda setting)

การขัดเกลาทางสังคม

สื่อมวลชน เป็นหน่วยงานของการขัดเกลา (Agent of socialization) ประเภทหนึ่งในโครงสร้างของสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมเนื่องจากมนุษย์เกิดมาจะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาในสังคมเริ่มตั้งแต่ครอบครัวไปสู่สังคม จนกระทั่งสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตเกือบทุกครอบครัว หรือกล่าวได้ว่าเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นสื่อมวลชนจะแสดงบทบาทในการกล่อมเกลาสังคม ดังนี้

1. สื่อมวลชนเป็นแหล่งสารปฐมภูมิ (Primary source of information) คือ การที่สื่อมวลชนมีหน้าที่สอดส่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคม จึงเป็นผู้ให้ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้รับในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม อาชญากรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ การรับรู้ และความเชื่อถือ (Shaping attitude, perception and believes) เนื่องจาก

ก. การนำเสนอความคิด หรือพฤติกรรมของบุคคลในบางกรณีอย่างบ่อยครั้ง และต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดภาพขึ้นในตัวบุคคล เช่น การนำเสนอความคิดสุดโต่ง เพื่อให้ผู้รับได้ตระหนักถึงสิ่งที่สื่อมาอย่างรวดเร็ว เช่น การที่โทรทัศน์เสนอข่าวอุบัติเหตุทางโทรทัศน์อย่างเกินจริง เพื่อให้บุคคลได้ทราบจำ

ข. การทำให้คิดในสื่อ ตัวสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์จะเปรียบเทียบเสมือนยาเสพติดในยุคปัจจุบัน ที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายของการติดต่อการแทรกซึมความคิดบางอย่างลงในตัวผู้รับสารมีผลทำให้ผู้รับสาร รับประทานอาหารจากโทรทัศน์โดยไม่รู้ตัว และรู้ตัวก็ให้ทั้งคุณและโทษ เช่น การอัดฉีดเพลงบางเพลงลงในรายการเพื่อให้เพลงนั้นกลายเป็นเพลงยอดนิยม หรือการนำเสนออย่างปรากฏในภาพยนตร์ไปใช้เปรียบเทียบในชีวิตประจำวัน เช่น การกั๊กคั้น และการกล้าแสดงออกในรูปแบบใหม่ของเยาวชน ในปัจจุบันจะสังเกตเห็นว่ารายการโทรทัศน์ จะเสนอให้เด็กกล้าแสดงออก กล้าร้องเพลง เดินร่า แต่งตัว มากกว่าการแสดงให้กล้าให้การแสดงเหตุผล เป็นต้น

ค. การทดแทนปรากฏการณ์ที่ขาดไปจากตัวผู้รับ (The absence of alternative standards) มีปรากฏบ่อยครั้งในชีวิตจริงของบุคคลที่อาจขาดประสบการณ์ในบางเรื่องแต่ได้อาศัยสื่อมวลชนเป็นครูของประสบการณ์ในการเรียนรู้

การเพาะโลกทัศน์

เจอร์บเนอร์ (Gerbner) ชี้ให้เห็นว่าพวกที่คิดสื่อมวลชน โดยเฉพาะผู้ที่ตีตรารายการโทรทัศน์มักจะเกิดภาพลวงตาหรือมายาภาพ ในความไม่สามารถแยกโลกแห่งความเป็นจริง (World of reality) ออกจากโลกแห่งโทรทัศน์ (World of television) อันเป็นโลกของมายาที่ถูกนำเสนอผ่านรายการต่าง ๆ จากสถานี โดยสารสนเทศจากโทรทัศน์ส่งผลกระทบต่อผู้รับสารที่เปิดรับสื่ออย่างยาวนานในการต่อกรรับการรับรู้และทัศนคติ จึงทำให้เอาโลกของโทรทัศน์มาชี้นำโลกของความจริง เช่น การที่รายการโทรทัศน์มักให้ผู้ร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ หน้าตาคล้ายกรรมกร เฉลยลอยทำให้ผู้รับหรือผู้ชม มีแนวโน้มเห็นคนบางคนในชีวิตจริงที่คล้ายคลึงกับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกรรมกรอาจมีจำนวนร้อยละ ที่เป็นอาชญากรรมต่ำกว่าบุคคลที่มีลักษณะแบบอื่น ๆ หรือการดูหนังผีบ่อย ๆ เลยทำให้เชื่อว่าผีมีจริงในโลกนี้

พวกที่คิดจ้อท้อ มักจะได้รับอิทธิพลจากการถูกเพาะโลกทัศน์สูงมากเมื่อเทียบกับคนที่ห่างจ้อท้อท้อ ยิ่งกว่านั้นพวกที่คิดจ้อท้อท้อกลับไม่เชื่อโลกของความเป็นจริง โดยนำโลกมาหาไปรวมกับโลกของความเป็นจริงเสมอ

ผลโฆษณา

สรรพคุณของสินค้าและบริการ มักประกอบด้วยหรือโทษปะปนกันอยู่เสมอ การนำเสนอโฆษณาด้วยคำอ้างของสรรพคุณหรือคุณภาพอย่างเดี๋ย (Half truth) ย่อมโน้มน้าวบุคคลให้เห็นแต่ประโยชน์ของสินค้าและบริการเท่านั้น ซึ่งผู้รับสารที่เปราะบางโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน จะยอมรับการโฆษณาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตได้โดยง่ายและรวดเร็ว ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการนำเอาเทคนิคการโฆษณาและการค้าขายในรูปแบบพิเศษเข้ามา ก็จะต้องทำให้ผู้รับสารอาจถูกลวงให้คล้อยตามเทคนิคที่นำมาใช้นั้น โฆษณาสามารถสร้างอิทธิพลได้ทุกวัย เพราะมีการโฆษณาต่อถ้าเป็นประจำ ทำให้สามารถกล่อมเกลาผู้บริโภคโดยสร้างพฤติกรรมกรรมการบริโภคในด้านต่าง ๆ เช่น

1. การพัฒนาทักษะของผู้บริโภค เพราะการโฆษณาช่วยให้ผู้รับมีความเข้าใจ และสามารถเปรียบเทียบสินค้าและบริการได้ ทั้งในด้านราคา คุณภาพ และการเลือกใช้อย่างเหมาะสมกับตัวผู้บริโภค

2. การมองโลกทัศน์แบบวัตถุนิยม (Materialism) การโฆษณาย่อมจะเป็นการขายสินค้าและบริการ ในปัจจุบันการแข่งขันด้านโฆษณาเป็นการแข่งขันทางด้านภาพพจน์ตลอดจนความรู้สึกที่มีต่อสินค้าและบริการของผู้บริโภค จึงทำให้ผู้บริโภคกลายเป็นผู้เลือกซื้อภาพพจน์ของสินค้าแทนความต้องการให้ตัวสินค้านั้นจริง ๆ การที่ผู้บริโภคแสวงหาวัตถุและความสุขสบายในการเป็นเจ้าของวัตถุส่วนหนึ่ง เนื่องมาจากความคล้อยตามโฆษณา ที่ทำให้ผู้บริโภคเป็นผู้ติดต่อกับวัตถุนิยมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว

3. การเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในครอบครัวไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาและบิดาและมารดาหลายชนิดที่มักกระตุ้นให้เกิดกษัตริย์สินค้าและบริการของตน ทั้งที่สินค้าและบริการเหล่านั้นอาจเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงก็ตาม การที่โฆษณาย่อยไปก็เพื่อหวังให้เด็กเรียกร้องกับพ่อแม่ให้หาซื้อสิ่งของเหล่านั้นตามที่ปรากฏในการโฆษณาเพราะพ่อแม่ในปัจจุบันมักไม่กล้าปฏิเสธหรือเพิกเฉยความขัดแย้งกับบุตรของตนอันเป็นการสะดวกเวลาที่ไม่มีพบกับบุตรแทน

การแพร่สารสนเทศ

การกระจายข่าวสารและสารสนเทศ เป็นอันำจึ้อย่างหนึ่งของสื่อมวลชนในการสร้างโอกาสของการรับรู้ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่ส่งไปถึงกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องการเป็นเจ้าของสารสนเทศนั้น ๆ ขั้นตอนของการแพร่สารสนเทศโดยเฉพะข่าว จะประกอบด้วยขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. การก่อตัวของข่าว (Newsbreak) เป็นขั้นตอนที่สถานการณ์ของข่าวเกิดขึ้น และผู้สื่อข่าวได้ออกไปทำข่าว หรือกับการส่งข่าวกลับมาถึงบรรณาธิการเพื่อตีพิมพ์ออกไป การก่อตัวของข่าวอาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อสื่อมวลชนไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับข่าวนั้น ๆ
2. การกระจายข่าว (Dissemination stage) เป็นขั้นตอนที่ข่าวนั้นได้จัดส่งไปยังประชาชนผู้รับสารด้วยกระบวนการของสื่อมวลชน และทำให้ข่าวนั้นรับรู้ในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง
3. การอิ่มตัวของข่าว (Saturation) เป็นขั้นตอนที่ประชาชนผู้ได้รับข่าวสารนั้นอย่างทั่วถึง จึงไม่จำเป็นต้องทำข่าวต่อไปอีก เนื่องจากผู้รับหมดความสนใจในข่าวนั้น

การจ้ดวาระสนเทศ

การจ้ดวาระสนเทศ เป็นขั้นตอนการสร้างทัศนคติต่อสังคม ที่เป็นอิทธิพลเนื่องมาจากกาการแพร่สารสนเทศ ทั้งนี้การจ้ดวาระสนเทศจะประะสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อตัวสื่อมวลชนและประชาชนต่างก็เห็นคุณค่าของข่าวสารนั้นร่วมกัน อิทธิพลของการจ้ดวาระสารย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติโดยส่วนรวมของสังคม ซึ่งอาจส่งผลต่อมาต่อกาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติตามมา ซึ่งอิทธิพลของการจ้ดวาระสารจะขึ้นอยู่กับ

1. ปริมาณของประชาชนผู้เปิดรับสื่อ (Amount of coverage)
2. อันดับความเด่นของข่าว (Issue's ranking)

ผลกระทบของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรมของบุคคล

ผลกระทบของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรมของบุคคลนี้จะสืบเนื่องมาจากกาการเปิดรับสื่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งได้มีผู้ศึกษาถึงผลกระทบในด้านนี้โดยตรงว่ามีผลอย่างไรซึ่งโดยเนาะกาการเปิดรับสื่อทระทัศน์จะส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งในเชิงลบ เช่น มีพฤติกรรมที่รุนแรง ก้าวร้าว ฯลฯ และผลกระทบในเชิงบวก เช่น ช่วยให้เด็กเรียนดีขึ้น ฯลฯ (สุรพงษ์ ทัศนเสถียร. 2533 : 322-348)

จากแนวคิดผลกระทบของสื่อมวลชนต่อสมาชิกในสังคม ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะกล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม ซึ่งมาจาก ทฤษฎี KAP ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ซึ่งอาจมีผลกระทบไปสู่สังคมได้ KAP เน้นศึกษาผลกระทบของสื่อต่อตัวผู้รับสะท้อนพฤติกรรม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับปัจเจกชนผู้รับสารที่สำคัญ จำแนกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. ความรู้ (Knowledge or cognitive)
2. ทัศนคติ (Attitude or affection)
3. พฤติกรรม (Practice or behavior)

ความรู้

บุคคลส่วนมากจะได้รับความรู้โดยผ่านประสบการณ์ จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) และมีการจัดระบบสะสมความรู้ไว้ในตัวบุคคลซึ่งผลกระทบของสื่อต่อตัวบุคคล ซึ่งผลกระทบของสื่อต่อตัวบุคคล แบ่งสาขาเหตุได้เป็น 5 รูปแบบคือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity resolution) ซึ่งบางครั้งสื่อสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคมผู้รับจึงมักจะแสวงหาสาร เพื่อตอบข้อสงสัย
2. การสร้างทัศนคติ (Attitude formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคติเพื่อให้ยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ ที่สื่อเสนอในลักษณะการให้ความรู้
3. การกำหนดวาระ (Agenda setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักผูกพันกับประเด็นที่สื่อกำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคม
4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of the belief system) ซึ่งสื่อจะกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับ รับรู้ความเชื่อที่หลากหลาย
5. การรู้แจ้งค่านิยม (Value clarification) ทำให้ประชาชนได้เข้าใจถึงค่านิยมต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง

ทัศนคติ

ทัศนคติ หรือทัศนคติ จะเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้างวัตถุ หรือสิ่งแวดล้อม โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อ ซึ่งโยงไปสู่พฤติกรรมในอนาคตได้

พฤติกรรม

พฤติกรรมส่วนใหญ่ เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานที่มาจาก ความรู้ ทักษะของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันก็เนื่องมาจากความรู้ และทักษะที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้ และทัศนคติ เกิดขึ้นได้ก็เพราะความแตกต่างเนื่องมาจากการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลสารที่คนได้รับประสบการณ์ ทำให้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น ทฤษฎี KAP อธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสาร ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากผู้รับสาร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดรายการโทรทัศน์ว่ามีการกำหนดแน่ชัดหรือไม่ ถ้ามี ๑ อย่างไร และให้อันดับความสำคัญก่อนหลังอย่างไร ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาวัตถุประสงค์ของรัฐและวัตถุประสงค์ของสถานี ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์หรือความขัดแย้งระหว่างวัตถุประสงค์ของรัฐ และวัตถุประสงค์ของสถานี
2. เพื่อศึกษาว่าตามที่แต่ละสถานีได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดรายการโทรทัศน์ได้ เสนอรายการโทรทัศน์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
3. เพื่อศึกษาว่าผู้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ตามสถานี ผลที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐกำหนดไว้มากน้อยขนาดไหน อย่างไร
4. เพื่อศึกษาว่าความสนใจในการเลือกชมรายการโทรทัศน์ แต่ละประเภทของผู้ดูนั้นมีความแตกต่างกันหรือไม่ ตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและภูมิฉานา
5. เพื่อศึกษาว่าตามทัศนะของผู้ดูมีความคิดเห็นว่ารายการโทรทัศน์ประเภทต่างๆ ตามสถานีโทรทัศน์นั้นเป็นรายการที่มีคุณภาพหรือไม่
6. เพื่อศึกษาว่าผลกระทบต่าง ๆ บางประการที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยรัฐ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของการจัดรายการโทรทัศน์ตามสถานีต่าง ๆ รวมทั้งรัฐว่ามีการกำหนดหรือไม่
2. ทำให้ทราบว่าในการดำเนินงานของสถานีต่าง ๆ เสนอรายการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. ทำให้ทราบว่าผู้ใดได้รับสิ่งต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

4. ทำให้ทราบว่าผู้ใดมีความสนใจในการเลือกรายการโทรทัศน์ แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันอย่างไร

5. ทำให้ทราบทัศนคติของผู้ดูต่อรายการโทรทัศน์ที่เสนอตามสถานีมีคุณภาพหรือไม่

6. เมื่อทราบผลงานการวิจัยสามารถที่จะนำไปกำหนดนโยบายหรือการปรับปรุงการจัดผลิต รายการอย่างมีคุณภาพสู่ประชาชนในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

1. รายการโทรทัศน์ที่ใช้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เลือกเฉพาะที่ออกอากาศจากสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร 5 สถานี คือ

1.1 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3

1.2 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5

1.3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7

1.4 องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ช่อง 9

1.5 สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 11

2. รายการโทรทัศน์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษารายการที่ออกอากาศระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ของปี พ.ศ. 2535

3. กลุ่มประชากรตัวอย่างจะเป็นผู้ดูโทรทัศน์ และอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตชนบทที่ผู้ที่ยังศึกษาอยู่และทำงานแล้ว

สมมติฐานในการวิจัยมีดังนี้

1. ในการดำเนินงานของการจัดรายการโทรทัศน์ จะมีวัตถุประสงค์ทั้งของรัฐกำหนด และของแต่ละสถานี โดยแยกเป็น 2 สมมติฐาน ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดรายการโทรทัศน์ รัฐจะให้ความสำคัญเน้นทางด้านการเมือง การปกครองมากกว่าด้านอื่น ๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดรายการโทรทัศน์ของแต่ละสถานี ที่เป็นวัตถุประสงค์หลักจะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยรัฐ

2. วัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบันในการจัดการรายการโทรทัศน์ออกอากาศจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด

3. ผู้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ตามสถานีผลที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐกำหนดไว้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและภูมิฐานะ

4. ผู้ดูมีความสนใจในการเลือกชมรายการประเภทต่าง ๆ มีความแตกต่างกันตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิฐานะ

4.1 เพศชาย มีความสนใจในการเลือกชมรายการประเภทต่าง ๆ แตกต่างกับเพศหญิง

4.2 วัยต่างกัน มีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน

4.3 ผู้มีระดับการศึกษาสูง มีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกับผู้มีระดับการศึกษาต่ำ

4.4 ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน

4.5 ผู้ที่มีภูมิฐานะแตกต่างกันจะมีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

5. ทักษะของผู้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ของแต่ละสถานี ต่อคุณภาพของรายการโทรทัศน์แตกต่างกันตาม เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิฐานะ

6. ผลกระทบที่ได้รับจากรายการโทรทัศน์ จะมีความแตกต่างกันตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิฐานะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษารั้วนี้มีสมมติฐานต่าง ๆ ซึ่งสามารถอธิบายตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 แยกเป็น 2 สมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการราชการโทรทัศน รัฐจะให้ความสำคัญ
เน้นทางด้านการเมืองการปกครองมากกว่าด้านอื่น ๆ

การที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในลักษณะนี้เนื่องจากมีแนวคิดทางทฤษฎีได้อธิบายไว้ ดังนี้

แนวคิดทางทฤษฎีของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ในเรื่องระบบอุปถัมภ์ (Patrimonialism) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ค่านิยมของโลกที่ 3 จะให้ความสำคัญเน้นในทางการเมืองที่จะเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการดำเนินงาน ก็เพื่อทางด้านการเมืองการปกครองเป็นหลัก โดยเฉพาะรัฐบาล ซึ่งลักษณะแนวคิดระบบอุปถัมภ์ (Patrimonialism) จะเป็นลักษณะที่พบในประเทศที่ยังไม่พัฒนาแบบสมัยใหม่ อย่างเช่นโลกตะวันตกจะมีการจัดการกฎเกณฑ์ การบริหารราชการ จากผู้เป็นหัวหน้า (Arong Suthasasna, 1973:8) ตั้งแต่ในยุคเก่าที่รัฐได้มีการรวมอำนาจต่าง ๆ ไว้ศูนย์กลาง ซึ่งในสมัยนั้นจะสังเกตเห็นลักษณะนี้อยู่ คือ การขยายตัวของพัฒนาที่จะอยู่ที่ส่วนกลาง แล้วจึงจะขยายไปรอบ ๆ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและโดยเฉพาะรัฐบาลในประเทศไทย จะมีนโยบายในการปกครองว่า รัฐจะมีอำนาจในการกำหนดบทบาทของสื่อมวลชนซึ่งได้เป็นสถาบันที่สำคัญในสังคมในการที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมและมีจุดประสงค์ที่เห็นได้ชัดว่า รัฐต้องการจะใช้สื่อมวลชนในด้านข่าว เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางความคิดอ่านของประชาชนให้เป็นตามต้องการ มากกว่าที่จะส่งเสริมให้เกิดความคิดอิสระขึ้นมา จากการศึกษาโดย เจมส์ เอ็น โมเซล (James N. Mosel) ในหนังสือ Communication and Political Development ได้สรุปไว้ว่า ระบบการติดต่อสื่อสารของไทยเอื้ออำนวยต่อการมีเสถียรภาพของสังคม และความเป็นอนารักขณ์ิยมทางการเมือง คือ การให้เกิดความต่อเนื่องของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมมากกว่าที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองสมัยใหม่ (กินพันธ์ นาคาตะ, 2533:8) จึงกล่าวได้ว่า รัฐจะให้ความสำคัญในการเสนอข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ในทางรัฐหรือการปฏิบัติงานของจางวางราชการ

ดังนั้นจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า "วัตถุประสงค์ในการจัดการราชการโทรทัศนที่กำหนดโดยรัฐจะให้ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครองมากกว่าด้านอื่น ๆ"

สมมติฐานที่ 1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดการรายการโทรทัศน์ของแต่ละสถานีที่เป็น
วัตถุประสงค์หลักจะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยรัฐ
ทั้งนี้เนื่องจากว่า สังคมไทยจะมีลักษณะของผู้นำหรือรัฐจะเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนด
กฎเกณฑ์ โดยเฉพาะรัฐบาลไทย มีอำนาจในการกำหนดบทบาทสื่อมวลชน เพื่อให้เป็นเครื่องมือใน
การกำหนดทิศทางความคิดอ่านของประชาชนให้เป็นไปตามต้องการ มากกว่าข่าวสารจะเป็น
กลาง ดังนั้นสื่อมวลชนส่วนใหญ่จะถูกควบคุมโดยรัฐ ซึ่งพบว่าในโลกที่ 3 ส่วนใหญ่รัฐจะมีอำนาจใน
การรวมอำนาจต่าง ๆ ในส่วนกลาง เมื่อเป็นเช่นนี้ในการจัดการรายการโทรทัศน์ของแต่ละสถานีจึง
ต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้ ทำให้ข่าวสารและข้อคิดเห็นต่าง ๆ
จากสื่อมวลชนมีประโยชน์ต่อชนชั้นปกครองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเราจะพบเสมอว่าเมื่อมีสถานการณ์
ฉุกเฉิน ข่าวสารที่น่าเสนอนั้นจะเป็นลักษณะที่มีประโยชน์ต่อรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถทราบข้อเท็จ
จริงได้ในบางครั้ง และมีการยึดสถานีโทรทัศน์ เพื่อเสนอข่าวในทางราชการทันที และลักษณะ
การปกครองของไทย จะเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะอุปถัมภ์ทำให้ชนชั้นปกครองมีอำนาจเหนือผู้
ใต้ปกครอง ซึ่งมีลักษณะอุปถัมภ์ค้ำคูณในผลประโยชน์ จึงกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์หลักส่วนใหญ่จึง
เป็นไปตามที่รัฐได้กำหนด

เพราะฉะนั้นจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า "วัตถุประสงค์ของการจัดการรายการโทรทัศน์ของแต่ละ
สถานีที่เป็นวัตถุประสงค์หลัก จะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยรัฐ"

สมมติฐานที่ 2 วัตถุประสงค์ของแต่ละสถานีในการจัดการรายการโทรทัศน์ออก
อากาศจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด

ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะสังคมไทยจะมีลักษณะที่กล่าวกันในทางวิชาการว่าเป็นสังคมที่มี
โครงสร้างหลวม (Loosely structured) โดย จอห์น เอ็มบริ (John Embree) ได้เสนอ
ไว้ว่า วัฒนธรรมอนุญาติให้ปัจเจกชนมีทางเลือกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้มาก ทำให้ปัจเจกชนคน
ไทย จึงมีความแตกต่างกันมาก และพบเสมอว่าในการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ จะมีการกำหนด
วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานต่าง ๆ แต่สามารถที่จะมีการยืดหยุ่น จึงทำให้มักไม่เป็นไปตาม
กฎเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งเป็นลักษณะที่ซีรีนา นันดา (Serena Nanda) นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม
ได้กล่าวถึงบรรทัดฐานทางสังคม (Social norms) อันเป็นระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมยึดถือ
เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งบรรทัดฐานมี 2 ลักษณะ คือ

1. บรรทัดฐานเชิงอุดมคติ หมายถึง ความคิดต่าง ๆ ทางสังคมเกี่ยวกับว่าสมาชิกใน
สังคมต้องทำอะไรบ้างในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. บรรทัดฐานเชิงพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ได้กระทำจริง ๆ ในสังคม

จากแนวคิดนี้ ทำให้เห็นว่าในการประพจน์ปฏิบัติของมนุษย์ในกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะมีได้ ปฏิบัติตามแบบแผนที่วางไว้เสมอไปทุกกฎเกณฑ์ เช่นเดียวกับสถานีต่าง ๆ เปรียบเหมือนกับองค์กร สังคม ที่มนุษย์จะต้องอยู่ภายใต้แบบแผนที่ได้กำหนดไว้ แต่ในการดำเนินงานจริง ๆ ก็มีได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้นซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์(งามพิศ สัตย์สงวน. 2532:46) ดังนั้น จึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่า วัตถุประสงค์ของแต่ละสถานีในการจัดรายการ โทรทัศน์ออกอากาศจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมด

สมมติฐานที่ 3 ผู้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ตามสถานี ผลที่ได้รับเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่รัฐกำหนดไว้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับตัวแปร เพศ วัชระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิลาเนา

การตั้งสมมติฐานเช่นนี้ เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ทำให้ผู้รับเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เพราะเป็นสื่อที่ให้ความรู้สึก เข้าใจได้ง่าย สามารถที่จะชักจูงให้ประชาชนมีความคิดเห็นและปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ทางตรง ก็ทางอ้อม คือ

ประการแรก สื่อมวลชนมีผลต่อความคิดเห็น ทิศนคติ และพฤติกรรมของผู้ชมหรือผู้รับสาร (Audience)

ประการที่สอง สื่อมวลชนจะเป็นแหล่งอ้างอิงอดีตและจะเป็นตัวชี้หรือพยากรณ์อนาคต

ประการที่สาม ผลที่เกิดจากสาร (Message) ของสื่อมวลชนจะมีในระดับบุคคลหรือระดับกลุ่มหรือสถาบันของสังคมทั้งมวลชนหรือต่อวัฒนธรรมของสังคมนั้น (Macquail, 1983:70)

ดังนั้นโทรทัศน์ในฐานะสื่อมวลชนตัวหนึ่ง จะมีผลต่อความคิดเห็น ทิศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร ซึ่งจะมีหน้าที่ในการเสนอสารต่อตัวบุคคล สังคม ให้ได้รับผลต่าง ๆ ตามที่สังคมคือ รัฐ หรือ สถานี กำหนดไว้ ซึ่งตัวโทรทัศน์จะต้องทำหน้าที่ของสื่อให้ผู้รับโดยตัวผู้รับผลในลักษณะใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของตัวผู้รับ

จากการวิเคราะห์เชิงหน้าที่ (Function) ของโรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ได้อธิบายหน้าที่ของการสื่อสาร โดยชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างหน้าที่ซึ่งคาดหวังไว้ว่าจะให้เกิดขึ้น และหน้าที่ซึ่งบังเกิดขึ้นโดยไม่คาดหวัง เช่น การเสนอรายการโทรทัศน์ของแต่ละสถานี ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดแต่ผลที่ได้รับเป็นไปอีกลักษณะหนึ่ง ดังนั้น สิ่งที่โทรทัศน์ได้เสนอเกิดผลที่มีได้คาดหวังไว้ด้วย เมอร์ตัน เรียกผลซึ่งเกิดขึ้นตามที่คาดหวังเอาไว้ว่าเป็นหน้าที่โดยตรง (Manifest function) และเรียกผลซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่คาดหวังไว้ล่วงหน้าว่า หน้าที่แฝง (Latent function)

นอกจากนี้ เมอร์ตันยังชี้ให้เห็นว่า ในการสื่อสารไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดผลในเชิงบวก หรือผลดีเสมอไป ตรงกันข้ามการสื่อสารอาจก่อให้เกิดผลเชิงลบ (Dysfunction) ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับบุคคล กลุ่มชน หรือสังคมส่วนรวม (เนเรอร์ อินพรม, 2526:20) จากแนวคิดเชิงการหน้าที่ เมื่อพิจารณาที่ตัวโทรทัศน์ ถ้ามิได้มีการเสนอรายการโทรทัศน์ตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้ ผู้ดูก็จะไม่อาจได้รับผลตามที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ จึงทำให้ผู้ดูได้รับสิ่งที่ไม่ได้คาดหวัง แต่ทั้งนี้ผลที่ผู้ดูจะได้รับนั้นจะเป็นเช่นใดก็ขึ้นกับผู้รับสาร ในการเลือกรับเนื้อหาของสื่อ ซึ่งทฤษฎีการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ (The uses and gratification theory) เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญของกลุ่มผู้รับสารในฐานะเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเลือกรับเนื้อหาเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้ดูมีความต้องการที่แตกต่างกันในการเลือกดูรายการโทรทัศน์ ทำให้ผลที่ได้รับจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับตัวผู้รับสื่อ และการเปิดรับสื่อ

จากแนวคิดและทฤษฎี ที่กล่าวข้างต้น จึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ตามสถานี ผลที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิลำเนา

สมมติฐานที่ 4 ผู้ดูมีความสนใจในการเลือกชมรายการประเภทต่าง ๆ มีความแตกต่างกันตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิลำเนา

การที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (The uses and gratification theory) ที่กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีนี้จะเน้นความสำคัญของกลุ่มผู้รับสารในฐานะผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเลือกรับเนื้อหา เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองดังที่ แคน อี และคณะ (Kate E. and others) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

1. สภาวะทางสังคมและจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิด
2. ความต้องการจำเป็นของบุคคล และเกิดมี
3. ความคาดหวังจากสื่อมวลชน หรือแหล่งข่าวสารอื่น ๆ แล้วนำไปสู่
4. การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ กัน อันก่อให้เกิดผล คือ
5. การได้รับความพึงพอใจตามที่ต้องการ

ดังนั้น จากแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจเจกบุคคลเลือกบริโภคลักษณะตามความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง และย่อมมีวัตถุประสงค์มีความตั้งใจและต้องการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนเพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน (วีรศิริ ศิริวัฒนกุล, 2533:39)

เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ที่ว่าตัวบุคคลผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกบริโภคลักษณะตามความต้องการหรือแรงจูงใจ ซึ่ง มาสโลว์ (Maslow) ได้กล่าวเกี่ยวกับความต้องการไว้ว่ามนุษย์ทุกคนต่างก็พยายามค้นหาค้นคว้า เพื่อสู่จุดหมายของตนเอง เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกัน ฉะนั้นในการตอบสนองความต้องการของแต่ละคนจึงขึ้นกับสภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า "ผู้ที่มีความสนใจในการเลือกชมรายการประเภทต่าง ๆ มีความแตกต่างกันตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและภูมิฐานะ โดยแยกเป็นสมมติฐานย่อย ดังนี้

4.1 "เพศชาย มีความสนใจในการเลือกชมรายการประเภทต่าง ๆ แตกต่างกับกับเพศหญิง"

เนื่องจากคุณลักษณะของเพศหญิงนั้นมักชอบในสิ่งที่สวยงาม มีความนุ่มนวลและอารมณ์อ่อนไหว ไม่ชอบในสิ่งโหดโหม ในขณะเพศชาย จะได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเข้มแข็งเป็นวีรบุรุษ และผู้ชายชอบในสิ่งที่โหดโหม ทำให้เห็นว่าความต้องการของเพศชายและเพศหญิงย่อมแตกต่างกัน

4.2 "วัยต่างกัน มีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน"

เนื่องจากความคิดของคนเรานั้นจะได้รับการเรียนรู้ โดยการอบรมขัดเกลาจากครอบครัวตั้งแต่เกิดเมื่อเป็นสมาชิกของสังคมเมื่อเติบโตขึ้นมาจึงได้มีการสะสมความรู้ประสบการณ์ซึ่งผู้มีอายุน้อยจะมีความคิดในเรื่องเสรีนิยม ในขณะที่ผู้ใหญ่มีความคิดในแนวอนุรักษนิยม เมื่อวัยต่างกัน จึงมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกันเด็กวัยรุ่นสนใจความสนุกสนาน คนวัยหนุ่มสาวสนใจความรัก สนใจอนาคต การเรียน อาชีพ การมีครอบครัว คนวัยผู้ใหญ่สนใจการสร้างฐานะ ความมั่นคงในชีวิต และคนสูงอายุ สนใจเรื่องสุขภาพอนามัย (กมลวรรณ โลห์ลิวานนท์, 2534: 17) ดังนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยที่แตกต่างกัน ย่อมมีความสนใจในประเภทรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน

4.3 "ผู้มีระดับการศึกษาสูง มีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกับกับผู้มีระดับการศึกษาน้อย"

เนื่องจากระดับการศึกษา จะเป็นตัวที่ทำให้มนุษย์มีความคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลและมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้ที่มีการศึกษาสูง จะเป็นคนไม่หาความรู้ มักติดตามข่าวสาร และระดับการศึกษาจะเป็นตัวบ่งบอกถึงระดับชั้นของสังคมที่บุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน จึงทำให้มีความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้มีการศึกษาสูงและต่ำ จึงย่อมมีความสนใจในประเภทรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน ดังนั้น มนุษย์เรานั้นเมื่ออยู่ในชั้นชั้นทางการศึกษาที่แตกต่างกันจึงมีความสนใจในการเลือกประเภทรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น

4.4 ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน มีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน

จากแนวความคิดของ เมลวิน แอด เดอเฟลอร์ (Melvin L. DeFlure) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาได้นำเอาแนวความคิดทางสังคมวิทยามาปรับเข้ากับแนวความคิดทางการสื่อสาร ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลดังนี้ (Mcquail, 1983 : 76)

ทฤษฎีลำดับชั้นทางสังคม (Social categories theory) เคอร์ เพลอร์ อธิบายว่า พฤติกรรมการรับสารของบุคคล เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์การดูโทรทัศน์เกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล ได้แก่ เพศ วัย อาชีพ ระดับรายได้ ระดับการศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งมีปัจจัยเหล่านี้อธิบายได้ว่า ผู้รับสารที่อยู่ในลำดับชั้นทางสังคมเดียวกันจะมีพฤติกรรมการเลือกรับเนื้อหาของสาร (Message) ในแบบเดียวกันและมีการตอบสนองต่อสารในระดับเดียวกัน ดังนั้นจึงอธิบายได้ว่า อิทธิพลสื่อมวลชนหรือผลที่ได้รับการใช้โทรทัศน์นั้นจะขึ้นอยู่กับลำดับชั้นทางสังคมของผู้ดู (Audiences)

ดังนั้นจากแนวคิดดังกล่าว จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน จะมีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ

4.5 "ผู้ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน จะมีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน

เนื่องจากสถานที่จะเป็นสภาพแวดล้อมตัวหนึ่งที่จะเป็นปัจจัยในการหล่อหลอมความนึกคิดของบุคคล ให้มีการเรียนรู้ มีความต้องการ และทำให้ลักษณะของบุคคลอุปนิสัยที่แตกต่างกัน เมื่ออยู่ในสถานที่ต่างกันทั้งนี้เพราะลักษณะการดำเนินชีวิต (Life style) ที่ต่างกัน และในลำดับชั้นทางสังคมก็ย่อมต่างกัน ทำให้การเลือกรับสารย่อมต่างกัน

ดังนั้นจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันจะมีความสนใจเลือกชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ทักษะของผู้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ของแต่ละสถานี คือ คุณภาพ ของรายการโทรทัศน์แตกต่างกันตาม เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิฐานะ

การที่ได้ตั้งสมมติฐานดังนี้เนื่องจากแนวคิดเกี่ยวกับ ความพึงพอใจ (Gratification) ซึ่ง ชาลส์ แอทกิน (Charles Atkin) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจมีรากฐานมาจากความบันเทิงหรือคุณค่าและประโยชน์ของข่าวสาร โดยเมื่อบุคคลมีการเลือกรับสาร จะมีการคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนกับการลงทุนลงแรงและพันธะที่ผูกพันตามมา ถ้าได้ประโยชน์น้อยกว่าจะไม่รับสาร จึงกล่าวได้ว่า ในการตัดสินใจเลือกรับสารนั้น ผู้รับจะพิจารณาถึงคุณค่าเมื่อเปิดรับสารแล้วก็จะมีการประเมินถ้าได้รับความพึงพอใจสารนั้นก็มียุทธภาพ

ปาล์มกรีน (Palmgreen) และ เรย์เบิร์น (Rayburn) ได้แบ่งรายละเอียดของความพึงพอใจตามแนวคิดของ ฟิชเชิน (Fishbein) และ อาจเซน (Ajzen) ออกเป็น ความพึงพอใจจากแหล่งสาร (Gratification source) และความพึงพอใจที่ได้รับ (Perceived gratification obtained) ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากเปิดรับสื่อแล้ว ดังนั้นรายการโทรทัศน์จะมีคุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้รับสารเป็นผู้ประเมินตามผลที่ได้คาดหวังไว้ ซึ่งผู้รับจะมีการประเมินตามมาตรฐานที่แต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้ และการตอบสนองของคน

ความหมายของการรับรู้ในความเห็นของ ฮันเนแมน (Hanneman) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้หมายถึง การสร้างความหมายจากประสบการณ์โดยการถอดรหัสที่สิ่งกระตุ้นที่ได้จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว และจากการรับรู้ตัวเองที่มนุษย์ได้สร้างความรู้สึกเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงของเราขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการทำงานของระบบประสาทสัมผัสประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีตและภาพความรู้อยู่ใจของแต่ละคนที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้และการตอบสนอง กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าหนึ่ง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคลในเรื่องของปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ฯลฯ และปัจจัยทางจิตวิทยา ซึ่งจะกำหนดให้บุคคลเลือกรับข่าวสาร และการที่บุคคลเลือกรับข่าวสารใดข่าวสารหนึ่ง บุคคลจะมีการตอบสนองไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคลที่แตกต่างกันจะนำมาซึ่งทัศนคติที่ต่างกันของแต่ละบุคคลเพราะฉะนั้นเมื่อทัศนคติของบุคคลต่างกันในการพิจารณาหรือตัดสินใจอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งจึงมีความแตกต่างกันตามทัศนคติของบุคคลที่เขาได้รับและเรียนรู้จากสังคม ซึ่งก็คือปัจจัยของตัวบุคคลจะเป็นตัวแปรสำคัญ

ดังนั้น จากแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษารังนี้ว่า "ทัศนคติของผู้ราชการโทรทัศนประเภทต่าง ๆ ของแต่ละสถานต่อคุณภาพของรายการโทรทัศน์ แตกต่างกันตาม เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิลาเนา

สมมติฐานที่ 6 "ผลกระทบที่ได้รับทางสังคมจากรายการโทรทัศน์ จะได้รับ
แตกต่างกัน ตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทาง
เศรษฐกิจและสังคม และภูมิลาเนา

การได้ตั้งสมมติฐานดังกล่าวนี้ เนื่องจากว่า การรับเนื้อหาจากโทรทัศน์นั้น ตัวบุคคลจะมีลักษณะความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล คือจะเลือกสนใจเลือกรับรู้ ซึ่งทฤษฎีนี้เรียกว่า ทฤษฎีความแตกต่างของบุคคล (The Individual differences theory) ซึ่ง แคลปเปอร์ (Klapper) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมอีกว่าบุคคลจะมีกระบวนการเลือกสรรของตนเอง (Selectivity process) คือเป็นลักษณะเลือกเปิดรับสาร และเลือกรับรู้ โดยสารนั้นจะสอดคล้องกับความคิด จากทฤษฎีนี้เมื่อบุคคลมีความแตกต่างกันในการเลือกรับสารผลกระทบที่ได้รับ จึงย่อมแตกต่างกันไปด้วย (Klapper, 1967:3)

นอกจากนี้ทฤษฎีลำดับชั้นทางสังคม (Social class theory) ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีทางสังคมวิทยา ได้อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับรายได้ การศึกษา ที่อยู่อาศัย ในเมืองหรือชนบท และศาสนา เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้สามารถอธิบายเป็นกลุ่ม ๆ ได้ คือ บุคคลที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกันมักจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น บุคคลที่อยู่ในลำดับช่วงชั้นทางสังคมเดียวกันจะเลือกรับเนื้อหาของสารในแบบเดียวกัน เพราะฉะนั้น ผลกระทบที่ได้รับจากรายการโทรทัศน์ จึงแปรไปตามลำดับชั้นทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน (De fleur, 1970: 124-129)

จากทฤษฎีความแตกต่างของบุคคลและทฤษฎีลำดับชั้นทางสังคม ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาในสมมติฐานที่ 6 ว่า "ผลกระทบที่ได้รับบางประการจากรายการโทรทัศน์จะได้รับแตกต่างกันตามตัวแปร เพศ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิลาเนา"

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ระดับการศึกษา หมายถึงระดับการเรีอนของผู้ตอบที่สอบผ่านในครั้งสุดท้ายหรือเทียบเท่า

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งความหมายของ "สถานภาพ" คือ ตำแหน่งที่ได้รับจากการเป็นสมาชิก นักสังคมวิทยาบางคนให้ความหมายของสถานภาพในเทอมระดับ (Rank) คือ ความสูงต่ำ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะให้ความหมายในลักษณะที่สมาชิกได้รับในสังคมว่า สูงหรือต่ำ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2535 : 149) ดังนั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ระดับ (Rank) ของสูงต่ำที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกในสังคม ในเรื่องทรัพย์สิน รายได้ เกียรติ ชื่อเสียง อำนาจที่ตัวสมาชิกได้รับมา

ภูมิลาเนา หมายถึง เขตที่อยู่อาศัยหรือการตั้งถิ่นฐานอยู่แบ่งเป็นเขตเมืองและเขตชนบท

รายการวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง ภาพ ประเภท เนื้อหา และข้อความของรายการที่ส่งวิทยุโทรทัศน์ และหมายความรวมถึงการจัดการใด ๆ ในเรื่องจะส่งวิทยุโทรทัศน์ (จากระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518)

วัตถุประสงค์ ในที่นี้หมายถึง เป้าหมายของการดำเนินงานทั้งของรัฐและแต่ละสถานี

วัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยรัฐ หมายถึงเป้าหมายในการดำเนินงานที่รัฐได้กำหนดตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 ในหมวดที่ 2 ข้อ 11 ซึ่งมีไว้ดังนี้ (นิสิษฐ์ ชาลาชวิษ, 2532 : 281)

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. ส่งเสริมนโยบายและประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ทั้งในด้านการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจและสังคม
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสำนึกและรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน
5. เชิญชวนให้ประชาชนตอบโต้และต่อต้านศัตรู ตลอดจนลัทธิที่เป็นภัยต่อประเทศชาติ และมีความร่วมมือกับมิตรประเทศ
6. เป็นสื่อมวลชนที่สำคัญสำหรับการสื่อสารทั่วไปและข่าวจากรัฐบาลไปสู่ประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและถูกต้องโดยรวดเร็ว

7. สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจเจ้าของสถานหรือ
กิจการของทางราชการ

8. สนับสนุนกิจการเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ

9. ส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาไทย
ให้ดำรงอยู่ด้วยดี

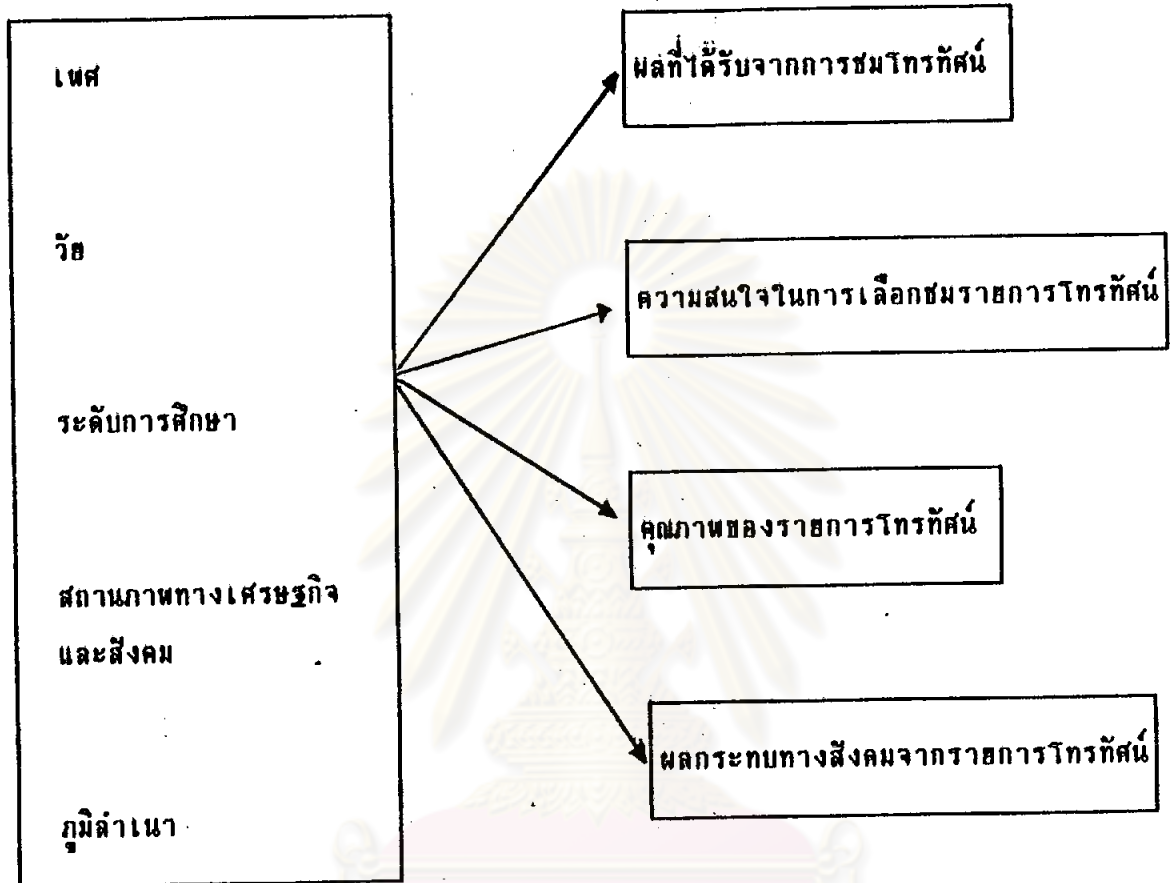
10. ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ประชาชนโดยชอบด้วยวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม
ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม

11. ร่วมมือกับนานาชาติที่เป็นมิตรประเทศไทย ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ
ราชการที่เป็นต่อส่วนรวม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปกรอบแนวคิดของสมมติฐาน



ภาพที่ 1:

ศูนย์วิทยพัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย